

FINANCOVÁNÍ PRO ROZVOJ

CO LZE OČEKÁVAT OD SUMMITU V ADDIS ABEBĚ?

Pracovní materiál Glopolis

Úvod

Letošní rok bude velmi významný z hlediska celosvětového boje proti chudobě a za spravedlivý a udržitelný rozvoj pro všechny. V roce 2015 se bude konat řada konferencí na téma Cílů udržitelného rozvoje (SDGs) v období po roce 2015. Sedmnáct nově definovaných Cílů udržitelného rozvoje nahradí předchozí rozvojový program – Rozvojové cíle tisíciletí – pro něž byl rok 2015 cílový, a naváže na něj.

Ve dnech 13. až 16. července se bude v Addis Abebě konat třetí konference o Financování pro rozvoj, která bude z hlediska Cílů udržitelného rozvoje a plánů udržitelného rozvoje v období po roce 2015 klíčová. Zúčastní se jí hlavy států a vlád, ministři financí, zahraničí a rozvojové spolupráce. Přítomni budou také další účastníci, jako například zástupci občanské společnosti a podnikatelského sektoru.

Třetí konference Financování pro rozvoj staví na výsledcích dosažených na konferencích v Monterrey (2002) a Dauhá (2008). Proces zahájený v Monterrey a následný Montereyský konsenzus¹ se staly referenčními body pro mnoho práce vykonané od té doby na poli mezinárodního rozvoje. Zahrnoval šest klíčových oblastí financování pro rozvoj:

- mobilizace domácích finančních zdrojů pro rozvoj
- mobilizace mezinárodních finančních zdrojů pro rozvoj: přímé zahraniční investice a ostatní soukromé toky
- mezinárodní obchod jako motor rozvoje
- rozšiřování mezinárodní finanční a technické spolupráce pro rozvoj
- zahraniční zadlužení
- řešení systémových problémů: posílení koherence a konzistence mezinárodních měnových, finančních a obchodních systémů na podporu rozvoje

Konference v Dauhá stavěla na šesti výše uvedených oblastech a jejím výstupem se stala Deklarace z Dauhá², která na mezinárodní rozvojovou agendu přidala další body, jako mj. řešení dopadů finanční krize a změnu klimatu.

Přípravy a vyjednávání před třetí konferencí Financování pro rozvoj již začaly. Na počátku roku 2015 došlo v průběhu přípravných schůzek a vzájemné komunikace zainteresovaných stran k identifikaci některých problematických otázek. Různé organizace zastupující občanskou společnost již vznesly své obavy, a to především ohledně formátu materiálu³, který OSN vypracovalo pro účely první přípravné schůzky. V tomto předběžném materiálu došlo ke změně struktury oproti závěrečným dokumentům z konferencí v Dauhá a Monterrey, takže lze jen velmi obtížně navazovat na klíčové otázky.⁴ Navzdory odlišné struktuře je přípravný dokument OSN dobrým indikátorem toho, o čem se v Addis Abebě bude debatovat.

Tento dokument se snaží sumarizovat otázky, které byly doposud uvedeny na pořad jednání, i to, jak budou zapadat do programu dalších předběžných schůzek a konference Financování pro rozvoj, která se uskuteční v červenci v Addis Abebě. V přípravném procesu vznáší mnoho aktérů mnohé návrhy, nicméně ty nejkonkrétnější v současné době pocházejí od nevládních organizací, zatímco aktéři typu OECD, Světové banky a EU jsou ve svém přístupu a formulacích ohledně Financování pro rozvoj obecnější. Tento materiál se tudíž v rámci problematiky Financování pro rozvoj soustředí z hlediska navrhovaných politik především na nevládní organizace, bude se však rovněž snažit upozorňovat na případy, kdy jdou tyto politiky jasně proti agendě větších aktérů jednání.

Globální reforma financí a daně

Jak ve svém přípravném dokumentu uvádí OSN, jsou za svůj vlastní rozvoj odpovědné jednotlivé země. Potřebují k tomu nicméně podporu ostatních států. Klíčem k dosažení rozvojových cílů je posílení celosvětového ekonomického řízení a vzájemná podpora světového obchodu, měnových a finančních systémů.³

Většina aktérů, jichž se agenda po roce 2015 týká, se shoduje na tom, že je potřeba dosáhnout změn v našem přístupu k otázkám celosvětového rozvoje, prostředcích navrhovaných k dosažení rozvojových cílů, stejně jako v zaměření na jednotlivé klíčové otázky. OSN věnovala jednu z kapitol přípravného dokumentu systémovým otázkám, jež v současnosti představují pro celosvětový rozvoj problém. Uvádí se zde, že v různých částech mezinárodního systému panuje nedostatečná koherence hospodářských a finančních politik. Dalším problémem je skutečnost, že finanční trhy dostatečně nepodporují zelenou ekonomiku. Tyto názory podporuje Evropská unie (Rada Evropy), která má jasno v tom, že chce, aby se v agendě pro období po roce 2015 objevil důraz na koherenci politik a ostatní cíle týkající se udržitelnosti, jako například oblast tzv. zelené ekonomiky.⁵ Chce také, aby byly procesy financování pro rozvoj jasně propojeny s ostatní rozvojovou agendou po roce 2015 a zaujaly k rozvoji celostnější postoj. Zpráva ⁶, kterou si vyžádal Evropský parlament, je v otázce agendy po roce 2015 přímější. Tato zpráva přichází s návrhem, aby se pozornost rozvinutých ekonomik obrátila k tomu, jak upravit jejich politiky a přístup, které v současnosti komplikují domácí investice v rozvojových zemích. Znamená to, že by bylo třeba vnést rozvojový rozměr do investičních úmluv a podporovat odpovědné finanční standardy. Tyto různé přístupy analýzy postoje EU komplikují, neboť zatímco Rada Evropy nezveřejňuje žádná výrazná stanoviska o konkrétních klíčových otázkách, zpráva pro Evropský parlament některé otázky zmiňuje. V současné době podle všeho stanovisko Rady Evropy přesněji reprezentuje EU jako celek, neboť pochází přímo ze zasedání Rady pro obecné záležitosti a je v prezentovaných závěrech opatrnější.

Myšlenka koherence politik a zapojení celého mezinárodního společenství je zajímavá, neboť ze strany OSN i od nevládních organizací 4zaznívají hlasy, že rozvojové země nejsou na globální úrovni dostatečně zapojené do rozhodovacího procesu. Má-li se rozvojová agenda po roce 2015 stát opravdu mezinárodním projektem schopným přizpůsobení potřebám všech zemí, musí se tato situace změnit.

Nová globální pravidla

Podle přípravného dokumentu OSN narušuje nedostatečná stabilita globálního finančního systému rozvojovou agendu. Významnou součástí tohoto problému je také nestabilní charakter finančních trhů a toků soukromého kapitálu. Během nedávné finanční krize shromažďovaly rozvojové země pro svoji ochranu úspory veřejného sektoru v podobě mezinárodních rezerv. Šlo o peníze, které by ve stabilnějším finančním systému mohly využít pro svůj vlastní rozvoj. Chceme-li zlepšit fungování systému, musíme se zabývat otázkami, jako je stínové bankovníctví a banky „příliš velké, než aby mohly padnout“.⁷ Mnoho stran se shodne na nedostatečích stávajícího globálního finančního systému, avšak každá z nich klade důraz na jiný aspekt. Instituce jako například Světová banka poukazují na to, že nestabilní finanční systém zaměřený na krátkodobou perspektivu vede k tomu, že se na dlouhodobé projekty potřebné v rozvojových zemích dostane méně kapitálu.⁸

Valná část kritiky stávajícího systému nicméně pochází od nevládních organizací a tvrdí, že současný globální finanční systém je převážně přizpůsoben zájmům západních zemí a rozvojové země nemají dostatečně silný vliv, aby v systému mohly prosadit potřebné změny.⁹ Výsledkem je nerovnováha světových hodnotových řetězců.⁴ Nynější obchodní dohody neodrážejí potřeby většiny zranitelných rozvojových zemí. Rozvojové státy by proto měly mít možnost stanovit si vlastní národní priority, aniž by přitom byly pod tlakem obchodních smluv nebo dalších vlivů. Příkladem jsou třeba zásady prosazované EU při vyjednávání dohod o hospodářském partnerství (EPA), které mohou vést ke ztrátě výnosů rozvojových zemí v důsledku liberalizace

obchodu.¹⁰Existují rovněž makroekonomické podmínky pomoci, které jsou z hlediska rozvojových zemí, majících v úmyslu definovat vlastní politiku, velmi problematické.⁴

Mnohé nevládní organizace rovněž požadují výraznější celosvětovou regulaci daní a nadnárodních společností. Obcházení daňové povinnosti a ostatní nezákonné finanční toky výrazně komplikují možnost dosažení pokroků v rozvojových zemích.⁴ V současnosti neexistuje společná agenda pro mezinárodní spolupráci v daňových otázkách.⁹ Jsou zde snahy dosáhnout kompatibility institutů, jako jsou například dohody o zamezení dvojímu zdanění, s potřebami udržitelného rozvoje a financování pro rozvojové účely, zároveň však také probíhá tzv. „závod ke dnu“ v oblasti zdanění, kdy jednotlivé státy soupeří o zahraniční investice. Posledně zmiňovaný problém trápí veřejné finance všude, má však obzvláště výrazné dopady na rozvojové země.

Nevládní organizace navrhuji například vytvoření mezinárodní konvence OSN pro zlepšení mezinárodní spolupráce v daňové oblasti. Globální standardy dohodnuté mezi většinou členských zemí OSN by vedly ke vzniku spravedlivějšího a odpovědnějšího daňového systému na celém světě. Některé nevládní organizace, jako například CONCORD, jdou ještě dále a prosazují myšlenku, že by mělo být celosvětově doporučováno zavádění progresivního zdanění.¹¹ Podporují rovněž zavedení vykazování výsledků mezinárodních společností po jednotlivých státech s cílem zamezit nezákonnému odlivu financí prostřednictvím daňových rájů.¹⁰

Posilování možností jednotlivých států

Pomoc použitá na posilování národních kapacit rozvojových zemí se může stát dobrou investicí. Podle OECD je každý dolar utracený na zlepšení daňových systémů rozvojových zemí schopen přinést několik dolarů na vybraných daních. Přesto, že existuje několik příkladů pomoci poskytované cíleně na zlepšování mobilizace domácích zdrojů, její objem není v současnosti dostačující. V letech 2010–11 bylo například použito pouze 0,08 % oficiální rozvojové pomoci na podporu správy veřejných financí a souvisejících oblastí.¹²

Z hlediska jednání o financování pro rozvoj se zdá, že tato oblast má potenciál změny k lepšímu. Tento problém uznali i někteří aktéři a přišli rovněž s myšlenkami, jak zlepšit mobilizaci domácích zdrojů, přičemž mnozí tuto oblast považují za klíčový prvek agendy po roce 2015. Světová banka poukazuje na to, že oficiální rozvojová pomoc ani jiné druhy pomoci nejsou k ničemu, pokud se efektivně nevyužijí na domácí úrovni příjímajících zemí. V současnosti tomu tak není a pro správné využití oficiální rozvojové pomoci i dalších zdrojů financování je nutné vybudovat dostatečné kapacity. Světová banka upozorňuje na význam silných národních institucí při lepším výběru daní na domácích trzích i od nadnárodních společností. Tyto instituce jsou rovněž klíčem k mezinárodnímu boji s nezákonnými finančními toky.⁸ Uvedené klíčové otázky byly mnohokrát zmíněny během neformálních jednání⁷ v rámci OSN a objevují se rovněž v přípravném dokumentu OSN.

Otázku posilování schopnosti výběru daní na národní úrovni zmiňují rovněž nevládní organizace.⁴ Upozorňují však zároveň na nedostatečný rozvoj technologie v rozvojových zemích a na to, že v současnosti nefunguje transfer technologií. Podle nevládních organizací je třeba na rozvoj technologie v rozvojových zemích nalézt více zdrojů. Tyto myšlenky se objevují rovněž v přípravném dokumentu OSN, kde jsou označovány jako problém. Existují rovněž návrhy na ustavení inovačních fondů na podporu inovativních podniků v rozvojových zemích a na urychlení procesu založení Technologické banky OSN. Důležité je rovněž zajistit, aby režimy globální ochrany duševního vlastnictví byly plně v souladu s potřebami udržitelného rozvoje.³

Veřejné nebo soukromé financování

Významní aktéři podílející se na vyjednávání financování pro rozvoj, jako například Světová banka, OECD, EU, OSN a většina nevládních organizací, podle všeho podporují myšlenku kombinace

veřejného a soukromého financování pro naplnění Cílů udržitelného rozvoje. Ohledně konkrétní podoby této kombinace však existují velmi různé názory.

Podle nevládních organizací s sebou soukromé financování z hlediska rozvoje nese některé vážné problémy (především pro svou roli v přímých zahraničních investicích). Soukromé finanční toky jsou především mnohem volatilnější a krátkodobější než financování z veřejných zdrojů.^{Chyba! Neznámý argument přepínače.}

Údaje o nich jsou také nedostatečné a zprávy o přímých zahraničních investicích co do skutečného objemu přitékajících finančních prostředků zásadně přehánějí.⁶

Další připomínkou, kterou nevládní organizace ohledně přímých zahraničních investic vznášejí, je to, že je třeba je směřovat do oblastí, kde jsou nejpotřebnější, jako například infrastruktura, inovace, zemědělství a mikro-, malé a střední podniky. To s sebou nese potenciální problémy, jelikož přímé zahraniční investice jsou motivovány ziskem a oblastí, kde by jich bylo potřeba, nejsou vzdylukrativní. Také privatizace veřejných statků, jako například zdravotnictví, vzdělání, zásobování vodou a likvidace odpadních vod, zhoršuje dostupnost těchto služeb pro chudé a vyloučené komunity.⁴ V důsledku tudíž nemůže být podle názoru nevládních organizací soukromé financování hlavní složkou zahraniční pomoci, protože je příliš nestabilní a nepokrývá všechny potřebné oblasti.

Dalším problémem, na nějž nevládní organizace upozorňují, je využívání veřejného financování pro soukromé účely. Efektivita modelu PPP (Partnerství soukromého a veřejného sektoru) je kritizována i v rozvinutých členských státech OECD, přičemž nevládní organizace (i OECD) doporučují, aby se v rozvojových zemích nevyužíval, neboť z důvodu jeho nízké efektivy hrozí riziko plýtvání veřejnými zdroji.⁴

Přípravný dokument OSN se nijak do hloubky nezabývá kombinací financování z veřejných a soukromých zdrojů. Připomíná pouze, že pro úspěšné naplnění Cílů udržitelného rozvoje jsou důležité obě, a že od dob Montereyského konsenzu se soukromé financování zlepšilo. Přípravný dokument nicméně poukazuje na jiný problém, jehož si nevládní organizace příliš nevšímají: více než 2,5 miliardy lidí nemá přístup k žádné formě oficiálních finančních služeb, což se týká i majitelů mikro-, malých a středních firem. Bez dostupných úvěrů je těžké v nejméně rozvinutých zemích dosáhnout růstu.³

Oficiální rozvojová pomoc

Nevládní organizace důrazně prosazují, aby oficiální rozvojová pomoc byla pomocí bezpodmínečnou, oddělenou od ostatních forem financování, jako jsou půjčky a veřejné financování soukromých zájmů. Tento postoj nachází podporu v přípravných procesech OSN, které rovněž upozorňují na to, že by oficiální rozvojová pomoc měla být oddělena od financí určených k řešení problémů souvisejících se změnou klimatu.¹⁰ Jiní, jako například Světová banka a OECD, spatřují rovněž problém v tom, že Oficiální rozvojová pomoc může být v různých zemích počítána různě, nejsou však tolik striktní ve vyžadování toho, aby šlo o pomoc bezpodmínečnou, a jsou také otevřenější debatě o větším zapojení soukromých iniciativ.

Z pohledu nevládních organizací s sebou stávající podoba oficiální rozvojové pomoci nese problémy – podle jejich názoru by bylo třeba její kvalitu. V současnosti je značná část pomoci adresována rozvojovým zemím formou půjček a nejméně rozvinuté země i nadále dostávají ve srovnání s rozvinutějšími zeměmi z této pomoci příliš malý díl.⁴ U mnoha nejzranitelnějších zemí dochází k výraznému odlivu finančních prostředků formou splátek půjček, nezákonných finančních toků a zisků z přímých zahraničních investic. Z toho vyplývá, že oficiální rozvojová pomoc je nejdůležitější tam, kde jsou nejnížší příjmy. Tento názor podporují čísla: například v roce 2011 se pomoc podílela na 71 % výdajů ústředních vlád 13 zemí s nejnižšími příjmy, u nichž jsou dostupné informace.⁶

Klíčovou otázkou týkající se oficiální rozvojové pomoci je skutečnost, že závazek věnovat na oficiální rozvojovou pomoc 0,7 % [HDP], k němuž dospěl Monterreyský konsenzus, zůstane v platnosti i po roce 2015. Na jeho dodržení kladou největší důraz nevládní organizace, které jej považují za zásadní otázku, jíž by se mělo zabývat jednání Financování pro rozvoj. Aktéři jako EU, Světová banka a OECD mají v úmyslu věc nechat více otevřenou a začít namísto toho prosazovat větší podíl soukromého financování. EU podle všeho svým členským zemím doporučuje zachovat stávající závazky v oblasti oficiální rozvojové pomoci, zároveň však nemá v úmyslu se v rámci rozvojové agendy v období po roce 2015 pevně zavázat k poskytování oněch 0,7 % [HDP].⁵ Další významná instituce, Světová banka, je toho názoru, že závazek v oblasti oficiální rozvojové pomoci nesouvisí s určitým objemem prostředků, nýbrž s efektivitou jejich využití.⁸

Vykazování pomoci

Další zásadní otázkou je to, jak se oficiální rozvojová pomoc počítá. Nevládní organizace uvádějí, že značná část finančních prostředků označovaná za oficiální rozvojovou pomoc ve skutečnosti není řádnou veřejnou pomocí. Půjčky, financování klimatických projektů, náklady na studenty a uprchlíky, obstaravatelské smlouvy se společnostmi z dárcovských zemí – to vše je mnohdy započítáváno pod rozvojovou pomoc.⁹

Problémy s výpočtem výše oficiální rozvojové pomoci přiznává i OECD. Z hlediska této organizace spočívá hlavní problém v tom, že mnohé státy vykazují podobný druh pomoci různými způsoby. Dochází k tomu zejména u tzv. „zvýhodněných půjček“, kde panují dosti volná kritéria, kdy lze půjčku považovat za „zvýhodněnou“. To má za následek různé interpretace v různých státech. OECD je rovněž znepokojena nedostatečnou transparentností a vykazováním soukromého financování, a to především u financování z různých zdrojů, kdy se na stejném projektu podílejí jak soukromé, tak i veřejné prostředky. Jako řešení připravuje OECD „modernizované opatření pro oficiální rozvojovou pomoc“ označované zkratkou TOSD (Celková oficiální podpora udržitelného rozvoje). Je třeba si uvědomit, že měření oficiální rozvojové pomoci bude v modernizované podobě existovat i nadále, stane se však součástí nového měření TOSD.¹³

Cílem, je, aby TOSD lépe pokrývala i soukromé iniciativy a dosáhla ze statistického hlediska korektnějších výsledků než dosavadní statistický systém OECD nesoucí označení DAC.¹⁴ Jejím cílem je rovněž odrážet snahu oficiálních sektorů při posilování schopnosti soukromého sektoru určit, co v modelu společného financování z veřejných a soukromých zdrojů funguje a co ne.¹³ Podle OECD je důvodem modernizace skutečnost, že stávající systém existuje již 50 let a za celou tuto dobu neprošel žádnými změnami. V nynějším mohutně se vyvíjejícím světě financí existuje na rozdíl od minulosti mnoho různých aktérů a způsobů financování, takže starý způsob vykazování už nestačí. Nové cíle udržitelného rozvoje jsou ve svém zaměření rovněž podstatně komplexnější než předchozí rozvojové cíle tisíciletí a vyžadují tudíž inkluzivnější metriku.¹⁵

Přesto, že OECD prohlašuje, že je jejím cílem proces přípravy metodiky měření TOSD co nejvíce otevřít a učinit co nejvíce inkluzivním, zaznívají již na jeho adresu kritické hlasy. Na straně nevládních organizací existují obavy, že nová metrika TOSD a statistické změny v oblasti oficiální rozvojové pomoci povedou k omezení objemu bezpodmínečné finanční pomoci z veřejných zdrojů a posílení soukromé složky financování, což nemusí být pro rozvojové země vždy přínosné. Z hlediska nevládních organizací hrozí, že iniciativa TOSD sníží přehlednost tradiční rozvojové pomoci a oproti případnému skutečně kvalitnímu vykazování oficiální rozvojové pomoci omezí odpovědnost rozvinutých zemí. Nevládní organizace tudíž doporučují, aby namísto tvorby nových opatření zahrnujících soukromé zdroje byla pozornost raději věnována zlepšování kvality a vykazování oficiální rozvojové pomoci.¹⁶

Dohled a transparentnost

Kromě již zmíněného dohledu a vykazování pomoci se na programu jednání v Addis Abebě objeví rovněž další otázky týkající se transparentnosti a odpovědnosti.

V přípravném dokumentu OSN se zdůrazňuje, že stávající rozvojová agenda postrádá dostatečně pevný rámec odpovědnosti. Pokud mají být jednotliví aktéři vedeni k zodpovědnosti za své sliby a závazky učiněné v rámci vyjednávání o financování pro rozvoj, je třeba v této oblasti dosáhnout zlepšení. Nesourodé normy v oblasti vykazování a malá transparentnost představují problém, a to především u rozvojových zemí postrádajících stabilní instituce. Tato otázka je považována za značný problém, existují však konkrétní návrhy, jak jej vyřešit. Jednou z možností je vytvoření specializovaného programu nebo odborné instituce zahrnující zainteresované institucionální aktéry, která by globálně dohlížela na závazky učiněné v rámci financování pro rozvoj.³

Jde zároveň o jednu z mála oblastí, v níž má EU jasně formulovaný postoj: cílem je, aby agenda po roce 2015 byla inkluzivní a všichni aktéři byli vedeni k odpovědnosti. Jedním z hlavních poselství EU tudíž je odpovědnost, dohled a transparentnost všech zúčastněných stran. Zmiňují se rovněž nová opatření zaměřená na ekonomický rozvoj, která nezahrnují pouze HDP, ale jdou mnohem dále.⁵ Tento postoj EU je těžké analyzovat. Volání po odpovědnosti všech aktérů může rovněž znamenat, že chce EU přenést větší díl odpovědnosti na rozvojové země a dosáhnout tak rozvoje jejich vlastních institucí.

Nevládní organizace rovněž upozorňují na klíčový význam transparentnosti, otevřenosti dat a dostupnosti informací v rámci financování pro rozvoj. Data o chudobě, potřebách a ukazatelích lidského rozvoje jsou v současné době nekvalitní, zastaralá a postrádají dostatečnou strukturovanost a podrobnost.⁴

Obecně lze říci, že tento bod diskuse považuje většina stran za velmi obtížný, existují nicméně myšlenky, jak věci zlepšit, a to především proto, že transparentnost a kvalitní sběr dat jsou obvykle podmíněny existencí rozvinutých a stabilních institucí. Vzniká tak zacyklená situace, protože většina rozvojových zemí právě takovéto instituce postrádá.

Zadlužení

V přípravném dokumentu OSN se nezmiňuje skutečnost, že dřívější mechanismy úlevy od dluhové zátěže jako například iniciativy HIPC (Vysoce zadlužené chudé země – Highly Indebted Poor Countries) a MDRI (Multilaterální iniciativa za odpouštění dluhů – Multilateral Debt Relief Initiative) vedly ke snížení zadlužení rozvojových zemí. Stále však existuje riziko vypuknutí dluhové krize, a to jak v rozvojových, tak i rozvinutých zemích. Nárůst objemu úvěrů poskytovaných novými veřejnými programy z rozvíjejících se zemí a soukromým sektorem komplikuje udržitelnost zadlužení, prevenci vzniku a řešení dluhové krize, přičemž je zapotřebí rozvíjet také tvorbu politik a spolupráci mezi velkým množstvím aktérů. OSN poukazuje na to, že je potřeba rozvíjet schopnosti i odpovědné úvěrování a půjčování, nepřichází však s návrhy na žádné zásadní nové iniciativy.

Podle Světové banky nebude mít úleva v oblasti zadlužení na plnění cílů udržitelného rozvoje tak zásadní vliv, jako tomu bylo u rozvojových cílů tisíciletí.⁸ To je důležité prohlášení, které ve spojení s minimální pozorností, již OSN v přípravném dokumentu této otázce věnuje, sice nenaznačuje, že by úleva od dluhové zátěže zcela vypadla z agendy po roce 2015, je však dobře patrné, že se jí nebude věnovat tolik pozornosti, jako dříve.

Nevládní organizace i nadále považují otázku zadlužení za zásadní a upozorňují, že chceme-li předejít vzniku krize, je třeba dosáhnout restrukturalizace dluhů.⁹ Hovoří rovněž o významu restrukturalizace dluhových politik. To vše se netýká pouze zadlužení států, ale i zadlužení soukromého sektoru. Připomíná se, že výstupy ze summitů v Dauhá a Monterrey obsahují jasné závazky týkající se mechanismu řešení problematiky mezinárodního zadlužení, které by se zaměřily na politické otázky, vlády však doposud tyto závazky nedotáhly do fáze realizace.⁴

Nové iniciativy

V rámci přípravných procesů před jednáním o financování pro rozvoj bylo navrženo vytvoření řady nových iniciativ. Neuvádíme zde všechny, ale jen ty, které si podle všeho zasluhují největší pozornost.

Remittance

Objem remitencí do rozvojových zemí stále stoupá, přičemž v současnosti dosahuje téměř dvojnásobku oficiální rozvojové pomoci.¹⁷ Remittance tudíž hrají tudíž zásadní roli v debatě o tom, do jaké míry jsou schopny vyvážit negativní dopady, jež rozvojovým zemím přináší odliv cenných lidských zdrojů do ciziny.⁶ Nevládní organizace požadují usnadnění transferu remitencí do rozvojových zemí, neboť v současnosti je jejich zasílání příliš drahé a problematické, přičemž zasílané prostředky cestou zásadně ztrácejí na hodnotě.⁴

Světová banka rovněž považuje remittance za klíčový aspekt nových možností rozvoje financí, přičemž navrhuje, že by se vyšší konkurence v oblasti transferu remitencí mohla vypořádat s vysokými náklady, které tyto převody v současnosti provázejí. Světová banka má rovněž vážní představu o tom, jak by rozvojové země mohly využít své emigranty prostřednictvím rozvoje dluhopisů určených pro diasporu a dluhopisů krytých remitencemi, jejichž prostřednictvím by emigranti mohli investovat ve své původní zemi.⁸

Nové daně

Existuje mnoho obecných návrhů zaměřených na to, jak zlepšit výběr daní, ale jen málo pozornosti se věnuje otázce nových daní. Mezi nevládními organizacemi panuje obecná shoda na tom, že by bylo třeba zdanit finanční sektor a získat tak prostředky pro rozvoj. EURODAD doporučuje využít výnosů z daně uvalené na finanční transakce firem naaktiva, jako jsou například akcie, dluhopisy a měnové obchody. To by na jedné straně vedlo ke stabilizaci globálního finančního systému cestou pobídek k dlouhodobějším investicím a také k vytvoření kapitálu, který by bylo možné využít na udržitelný rozvoj.⁹ Konkrétnější ve svých návrzích je nevládní organizace CONCORD, která apeluje na EU, aby vyčlenila 50% výnosů z daně z finančních transakcí v 11 evropských zemích na podporu udržitelného rozvoje.¹⁰

Závěry

- Co se globálního finančního systému týče, je jasné, že velké instituce mají tendenci pracovat se stávajícím systémem a pokoušet se jej zlepšit prostřednictvím důrazu kladeného na vyšší míru transparentnosti a lepší vykazování. Nevládní organizace jsou ve svém přístupu k nynějšímu systému radikálnější a prosazují cestu vyšší regulace, a to jak prostřednictvím rozhodujících mezinárodních institucí, tak i dohod ohledně celosvětových daní.
- Všechny strany se zaměřují na posilování kapacit rozvojových zemí, nicméně nevládní organizace v tom spatřují pouze doplněk k obecnější reformě globálních systémů, zatímco instituce typu Světové banky mají za to, že jde o klíčovou otázku ovlivňující vše, počínaje daňovými výnosy, až po efektivitu oficiální rozvojové pomoci a přímých zahraničních investic.
- Nevládní organizace považují za zásadní potvrzení závazku věnovat na oficiální rozvojovou pomoc 0,7 % HDP, přičemž některé z nich jsou v otázce výše tohoto podílu ještě radikálnější. Ostatní aktéři podle všeho mají v úmyslu u oficiální rozvojové pomoci méně stavět na číslech a více na iniciativách pro financování.
- Mezi nevládními organizacemi a zbytkem aktérů jednání o Financování pro rozvoj je podle všeho zásadní rozpor ohledně role soukromého financování. Tento rozpor pramení ze skutečnosti, že většina nevládních organizací se shodne na tom, že financování z veřejných

zdrojů formou oficiální rozvojové pomoci představuje nejdůležitější formu pomoci, neboť jej lze nasměrovat tam, kde může být nejprospěšnější. Mají rovněž jasný názor, že soukromé finanční zdroje by měly tvořit pouze doplněk oficiální rozvojové pomoci, přičemž by se mělo zamezit směšování těchto dvou zdrojů. O postojích Světové banky a OECD lze v zásadě prohlásit pravý opak: upozorňují na význam smíšených podob financování s podílem soukromých iniciativ a jsou také toho názoru, že veřejné prostředky lze využívat pro účely soukromých investic. Přípravný dokument OSN pak rovněž působí dojmem, že výchozím bodem jednání by měl být mix soukromého a veřejného financování.

- V rámci jednání bude podle všeho třeba probrat nová opatření v oblasti vykazování, neboť všichni aktéři se shodují na nedostatečnosti jeho současné podoby. OECD bude v oblasti měření výsledků v rámci rozvojové agendy po roce 2015 výrazně posazovat roli iniciativy TOSD.
- Nevládní organizace považují za klíčovou oblast rovněž zadlužení. Není však příliš jasné, jaký druh iniciativ lze očekávat od jednání v rámci financování pro rozvoj. Je nicméně jisté, že nevládní organizace budou tuto otázku do připravované agendy prosazovat.

Odkazy

¹ OSN (2003). Monterrey Consensus on Financing for Development.
<http://www.un.org/en/events/pastevents/pdfs/MonterreyConsensus.pdf>

² OSN (2009). Doha Declaration on Financing for Development.
http://www.un.org/esa/ffd/doha/documents/Doha_Declaration_FFD.pdf

³ OSN (2014). Elements – Preparatory Process for the 3rd International Conference on Financing for Development. http://www.un.org/esa/ffd/wp-content/uploads/2015/01/FfD_Elements-paper_drafting-session.pdf

⁴ CSO Networks (2014). Civil Society Response to the UN FFD Elements Paper - 28. leden 2015.
<https://www.globalpolicy.org/component/content/article/213-financing-for-development/52731-csos-respond-to-proposed-elements-of-financing-for-development-agenda.html>

⁵ EU (2014) Council conclusions on a transformative post-2015 agenda, General Affairs Council meeting - Brusel, 16. prosince 2014. http://eu-un.europa.eu/articles/en/article_15873_en.htm

⁶ EU – Evropský parlament (2014). Financing For Development Post-2015: Improving the Contribution of Private Finance
http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/433848/EXPO-DEVE_ET%282014%29433848_EN.pdf

⁷ OSN (2014). Preparatory Process for the Third International Conference on Financing for Development. - Second round of Substantive Informal Sessions (9.–12. prosince 2014)
http://www.un.org/esa/ffd/wp-content/uploads/2015/01/FfD_SubInfSessions_Dec_Informal-Summary.pdf

⁸ Světová banka (2013) - Financing for Development – Post-2015 – The World Bank group
<http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/Poverty%20documents/WB-PREM%20financing-for-development-pub-10-11-13web.pdf>

⁹ EURODAD (2014). UN Financing for Development negotiations: What outcomes should be agreed in Addis Ababa in 2015?

https://www.globalpolicy.org/images/pdfs/GPFEurope/FfD_Postion_Paper_OPEN_FOR_ENDORSEMENT.pdf

¹⁰ CONCORD (2014). Financing for development negotiations– what should the EU bring to the table?

http://www.concordeurope.org/financing-development/aid/item/download/224_32e633cfbc0100e1689c691ede9eda26

¹¹Concord (2014). DESTINATION ADDIS ABABA - The European Union's Responsibilities at the Third Financing for Development Conference.

http://www.concordeurope.org/publications/item/download/399_0aef6618f45dadaed0eea3edfd914909

¹² OECD (2014): Fragile States 2014 - Domestic Revenue Mobilisation in Fragile States.

<http://www.oecd.org/dac/governance-peace/conflictandfragility/docs/FSR-2014.pdf>

¹³ OECD (2014): Contribution to monitoring post-2015 development finance

<http://www.oecd.org/dac/OECD%20contribution%20to%20monitoring%20post-2015%20development%20finance.pdf>

¹⁴ OECD (2014). Preliminary Workplan to Implement December 2014 DAC High Level Meeting Decisions On The Measurement And Monitoring Of Development Finance.

[http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DCD/DAC/RD\(2015\)1/RD1&docLanguage=En](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DCD/DAC/RD(2015)1/RD1&docLanguage=En)

¹⁵ OECD (2014). Measuring and Monitoring External Development Finance.

<http://www.oecd.org/dac/externalfinancingfordevelopment/documentupload/POST-2015%20dev%20finance%20FINAL.pdf>

¹⁶Alliance Sud (2014). The dilution of development aid?

<http://alliancesud.ch/en/policy/development/the-dilution-of-development-aid>

¹⁷Světová banka (2015). Can Remittances Help Promote Consumption Stability?

http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/GEP/GEP2015a/pdfs/GEP2015a_chapter4_report_remittances.pdf

Vydal: Glopolis, Praha 2015

Autor: Magnus Gustavsson

Vydavatel: Glopolis , Soukenická 23, 110 00 Praha 1 Tel./fax: +420 272 661 132

Glopolis je nezávislé analytické centrum se zaměřením na globální výzvy a příslušné odpovědi České republiky a EU. Ve spolupráci s těmi, kteří utvářejí politiku, byznys a veřejné mínění, je naším dlouhodobým cílem zlepšit politickou kulturu a přispět k přechodu na chytrou ekonomiku, k energetické a potravinové zodpovědnosti. Více informací na www.glopolis.org.

Vznik zprávy byl financován z prostředků Evropské unie. Obsah nemusí vyjadřovat stanovisko sponzora a nezakládá zodpovědnost z jeho strany.